

Juuan kunnan lausunto Pohjois-Karjalan käräjäoikeudelle lautamiesten lukumäärästä

Kunnanhallitus 31.03.2025 § 60
77/00.04.00/2025

Julkinen

Valmistelija Kunnanjohtaja Henri Tanskanen

Asian tausta Pohjois-Karjalan käräjäoikeus pyytää tuomiopiirin kunnilta lausuntoa lautamiesten lukumäärästä. Lausunnot on pyydetty toimittamaan 31.3.2025 mennessä.

Käräjäoikeuden lautamiehistä annetun lain 4 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun kunnanvaltuustot ovat valinneet uudet lautamiehet ja valinnat ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus esittää, että lautamiesten lukumäärät säilytetään ennallaan. Näillä määrillä kyetään varmistamaan riittävä lautamiesmäärä kaikissa tilanteissa. Käräjäoikeus toivoo, että lautamiehen tehtäviin nimitetään ainoastaan sellaisia henkilöitä, jotka ovat motivoituneita ja vastuullisia toimimaan käräjäoikeudessa vaativissa lautamiehen tehtävissä.

Oheismateriaalina Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden lausuntopyyntö.

Esittelijä Kunnanjohtaja Tanskanen Henri

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa jo vuonna 2015 (Dnro. 370/5/15), että lautamiesjärjestelmän riippumattomuudessa on oikeudellisia haasteita ja sitä tulisi uudistaa. Lautamiesjärjestelmän haasteista on kirjoitettu runsaasti oikeuskirjallisuutta ja mm. artikkelissa "Oikeusvaltioperiaate ja riippumattomat tuomioistuimet ja otsikko "Tuomioistuinten riippumattomuus ja puolueettomuus"" on otettu kantaa lautamiesjärjestelmän epäkohtiin [6, s. 604, 621, 622-623].

Tähän liittyen pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että lautamiesten nykyiselle valintamenettelylle haetaan vaihtoehtoa, jossa puolueet irrotetaan valintamenettelystä. Tuomariliitto ja Asianajajaliitto ovat pitkään kannattaneet lautamiehistä luopumista. Aiheesta on tehty vuonna 2024 kyselytutkimus käräjäoikeuden tuomareille, jotka lähes yksimielisesti kannattivat koko lautamiesjärjestelmän lakkauttamista. Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden lausuntopyynnön sisältö ei heijastele sitä, mitä toimenpiteitä käräjäoikeus aikoo tehdä lautamiesten roolin pienentämisen osalta. Uudistustarpeet ovat kuitenkin selkeitä ja oikeudelliset haasteet tutkittuja.

Juuan kunnan näkemyksen mukaan oikeudellisen koulutuksen saaneet ammattilaisten tulee ratkaista ihmisten oikeuksiin liittyvät oikeustapaukset. Sitä pitää edistää niin, että ammattituomarit ratkaisevat ihmisten oikeuksiin liittyviä tapauksia. Nykyisin kuntien luottamushenkilöiden joukossa vain harvat omaavat hyvät tai kiitettävät valmiudet ratkaista virkavastuulla vaativia rikosoikeudellisia näyttö- tai oikeudellisia kysymyksiä ja joutuvat tästä syystä nojaamaan vahvasti ammattituomarin näkökulmaan.

Viime vuosina lautamiesten roolia on selkeiden haasteiden takia johdonmukaisesti supistettu ja tämä linja on edelleen perusteltua. Nykyisin

lautamiehet osallistuvat päätöksentekoon yleensä vain rikosasioissa. Riita-asioita käsiteltäessä lautamieskokoonpano on erittäin harvinainen. Viitaten lautamiehistä tehtyyn kirjaukseen hallitusohjelmassa sekä asiaan liittyvään ammattikirjallisuuteen,

Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden olisi tarkasteltava asiaa niin, että lautamiesten käyttö tuomiopirissä olisi mahdollisimman vähäistä ja tuomiopiiri valmistautuisi siihen, että jatkossa lautamiesten tilalla on ainoastaan ammattilaisia. Konkreettinen ratkaisu olisi määrällisesti puolittaa nykyiset lautamiehet 23 lautamieheen, jotka koulutettaisiin hyvin tehtäviin siihen saakka kunnes lautamiesjärjestelmä uudistetaan hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti.

Päätös

Hyväksyttiin.